

ไฟเศรษฐกิจ

คู่มือปลูกไฟเศรษฐกิจอย่างมืออาชีพ

รวม การปลูกไฟเชิงการค้า

โดยเน้นประโยชน์ที่หลากหลาย

อาทิ ไม้จีนปักกิ่ง, ไม้เลื้อยหวาน

ไม้กิมซุง, ไม้รวกดำ, ไม้เลื้อย ฯลฯ

9พบกับ
เขียน

สวนไฟเศรษฐกิจ

140.-

ISBN 978-974-8062-74-7

9 789748 062747

หน่อไผ่กิมชั่ง

พันธุ์ไผ่เลี้ยงที่เน้นปลูกเพื่อการประดับ

ไผ่จีนปักกิ่ง

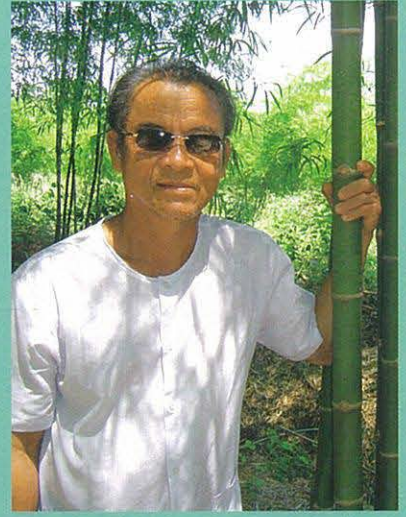
9 เขียนสวนไฟเศรษฐกิจ

สวนไฟจินปักกิ่ง

สวนไฟหวานหนองโตน

สวนไฟรวก-ไฟเลี้ยง

สวนไฟรวกด้า

สวนไฟตองศรีปราจีน

สวนไฟเลี้ยงหวาน

ทดลองผลิตพันธุ์ไฟ

สวนไฟตองไต้หวัน

สวนไฟกิมฮุ้ง

คำนำ

ในยุคที่เศรษฐกิจไม่เป็นใจอย่างเช่นที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน การมองหาอาชีพซึ่งเกี่ยวกับทางด้าน “การเกษตร” จะเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่ไม่ว่าทั้งคนมีงานประจำทำอยู่แล้วหรือแม้แต่ผู้ที่กำลังมองหาอาชีพให้กับตัวเองอยู่ก็ตาม เลือกเพื่อการตัดสินใจที่จะ “ลงทุน” เป็นอันดับต้นๆ ซึ่งอาจมีบ้างน้อยบ้างทั้งนี้ก็จะขึ้นอยู่กับกำลังของแต่ละคน และสาขาอาชีพการเกษตรที่เลือก

การปลูก “ไผ่” เพื่อเป็นพืชเศรษฐกิจ ปัจจุบันคือหนึ่งในตัวเลือกดังกล่าวนอกจากการเป็นพืชซึ่งประโยชน์การใช้มีความหลากหลายหรือ “อเนกประสงค์” อยู่ในตัว ประกอบกับได้ชื่อว่าเป็นพืชวัฒนธรรม (พอๆกับกับ “ข้าว”) ที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน ดังนั้นขณะที่ความต้องการใช้มากขึ้น ทั้งไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการบริโภคคือเป็น “อาหาร” และก็การอุปโภคซึ่งได้แก่ เป็นพวกข้าวของ “เครื่องใช้” ต่างๆ เป็นต้น การนำไผ่มาปลูกในเชิงเศรษฐกิจโดยไม่ว่าจะเน้นประโยชน์ทางด้านใดเป็นการเฉพาะก็แล้วแต่ ยกตัวอย่างเช่น การปลูกเพื่อผลิต “หน่อ” และ “ลำ” ที่เห็นได้อย่างชัดเจน ด้วยความที่ไผ่เป็นพืชที่ปลูกง่าย การดูแลก็ไม่ยุ่งยาก และที่สำคัญคือการลงทุนก็ไม่ค่อยสูงเมื่อเทียบกับการปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น เหล่านี้คือจุดเด่นหรือจะเรียกว่าเป็นข้อได้เปรียบซึ่งได้จากไผ่ โดยยังไม่ับรวมประโยชน์ในทางอ้อมที่จะตามมาอันเป็นผลจากการปลูกพืชอเนกประสงค์ชนิดที่ว่านี้

หนังสือ “ไผ่เศรษฐกิจ” ที่ได้รวบรวมขึ้นเพื่อเป็นคู่มือการปลูกไผ่อีกหนึ่งในทางเลือกของการสร้างรายได้อย่างมั่นคงนี้ ท่ามกลางสภาวะที่การผลิตทุกภาคส่วนล้วนปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น แต่ในขณะที่ค่าครองชีพของประชาชนพลเมืองกลับไม่ค่อยกระเตื้องอย่างที่ควรจะเป็น การกลับคืนสู่รากเหง้าตัวตนของความเป็นคนไทยโฉนดเลยจะมีอะไรที่ยั่งยืนไปกว่าการทำเกษตรนั้นไม่มี เพราะอย่างน้อยๆก็ทำให้เรามี “อาหาร” และส่วนที่เหลือซึ่งกลายเป็นอย่างอื่นอีกเช่น เรื่องของรายได้ ตลอดจนเครื่องมือสอยที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ฯลฯ ทั้งหมดนี้ด้วยการลงทุนที่ใช้น้อยกว่าและอีกอย่างในเรื่องของการตลาดนั้นก็สามารถพัฒนาได้อย่างหลากหลายไม่แพ้กัน ขึ้นอยู่กับว่าใครจะเลือกมองไปในทิศทางใดเป็นสำคัญ การปลูกไผ่จึงน่าจะเป็นอีกทางเลือกของการประกอบอาชีพ ที่ไม่ยากให้มองข้าม ตัวอย่างของผู้ที่ทำแล้วและประสบกับความสำเร็จ กำลังรอให้คุณเข้าไปค้นหาคำตอบด้วยตัวของคุณเองอยู่ในหนังสือเล่มนี้

สารบัญ

รู้จัก “ไม้ไผ่”	10
ไม้ไผ่ในบ้านเราและชนิดที่มีการนำมาใช้ประโยชน์	11
- ไผ่ป่า (<i>Bambusa bamboo</i> (L.) Voss)	17
- ไผ่สีสุก (<i>Bambusa blumeana</i> J.A.& J.H. Schultes.)	18
- ไผ่บงดำ (<i>Bambusa tulda</i> Roxb.)	19
- ไผ่เหลือง (<i>Bambusa vulgaris</i> Schrader ex H. Wendland)	20
- ไผ่เลี้ยง (ยังไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง)	21
- ไผ่ข้าวหลาม (<i>Cephalostachyum pergracile</i> Munro)	22
- ไผ่ตง (<i>Dendrocalamus asper</i> (Schultes F.) Backer ex Heyne)	23
- ไผ่บงใหญ่ (<i>Dendrocalamus brandisii</i> (Munro) Kurz.)	26
- ไผ่เป่าะ (<i>Dendrocalamus giganteus</i> Wallich ex Munro)	27
- ไผ่หมาจู้ (<i>Dendrocalamus latiflorus</i> Munro)	28
- ไผ่ชางนวล (<i>Dendrocalamus membranaceus</i> Munro)	29
- ไผ่ชาง (<i>Dendrocalamus strictus</i> (Roxb.) Nees)	29
- ไผ่ไร่ (<i>Gigantochloa albociliata</i> (Munro) Kurz.)	30
- ไผ่บาง (<i>Gigantochloa scrotechinii</i> Gamble)	31
- ไผ่ทอง (<i>Schizostachyum brachycladum</i> Kurz.)	32
- ไผ่รวก (<i>Thyrsostachys siamensis</i> Gamble)	33
ประโยชน์ของไม้ไผ่	34
ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ที่มีศักยภาพการผลิตในระดับอุตสาหกรรม	36
การปลูกไม้ไผ่ในประเทศไทย	40
ข้อควรรู้... เมื่อจะปลูกไม้ไผ่	44

สารบัญ

การขยายพันธุ์ไม้ไฟ	47
- การปักชำเหง้าไฟ	47
- การปักชำลำ	48
- การปักชำกิ่งแขนง	50
- การเพาะเมล็ดไม้ไฟ	51
- การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	51
การปลูกไม้ไฟ (ไฟตง, ไฟบงใหญ่ และไฟหม่าจู) เพื่อผลผลิตหน่อ	52
การปลูกไม้ไฟ (ไม้ป่า, ไม้สีสุก, ไม้ชางนวล, ไม้ชาง, ไม้รวก และไฟเลี้ยง)	
เพื่อผลผลิตลำ	71
เงินลงทุน – ผลตอบแทนจากการปลูกไม้ไฟ	76
ตัวอย่างของเกษตรกรผู้ปลูกไฟจนสามารถเป็นอาชีพสร้างรายได้อย่างมั่นคง	
- “ไฟจีนปักกิ่ง” พืชเศรษฐกิจมากค่าของสวนไฟศรีสุพรรณ	78
- “ไฟหวานหนองโดน” หน่อสดรสชาติหวานกรอบ ปลูก 7 ไร่รายได้เป็นแสนต่อปี ที่หนองบัวลำภู	83
- “สวนไฟรวก-ไฟเลี้ยง” และอื่นๆปลูกแบบผสมผสาน งานสร้างรายได้ทั้งปีของ “ลุงบำรุงพงษ์ ฟองน้ำ” เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติปี 2547	88
- การปลูก “ไฟรวกดำ” เพื่อขายลำที่จังหวัดน่าน	93
- ปลูก “ไฟตง” 30 ไร่กำไรปีละหลายแสน อีกรงานสร้างรายได้ของ “กำนันศุภชัย ภัคด้วิไลเกียรติ์”	98
- “ไฟเลี้ยง” สร้างมูลค่า ช่องทางรวยของกลุ่มผู้ปลูกไฟเลี้ยงหวาน บ้านขับปรารค์ทอง	103
- ทำ “พันธุ์ไฟ” ขายอาชีพสร้างรายได้ไม่ธรรมดาของครอบครัวอักษรดี	108
- รวมกลุ่มปลูกไฟ(ตงใต้หัวน&ไฟเลี้ยงหวาน) สร้างรายได้อย่างครบวงจร ช่วยให้ “บุญฤกษ์ กิมกวางทอง” และเพื่อนสมาชิกปลดหนี้ ที่ อบ.บ่อทอง	113
- สวนเกษตรทิพย์สมบัติ อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี แนะนำเคล็ดลับรวยด้วย “ไฟกิมซุง”	118
บรรณานุกรม	123

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 : สกุลและชนิดไม้ไผ่ที่มีการนำมาใช้ประโยชน์	13
ตารางที่ 2 : คุณค่าทางอาหารของหน่อไม้ไผ่ชนิดต่างๆ (คิดจากอาหารหนัก 100 กรัม)	16
ตารางที่ 3 : ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดูแลรักษาแปลงปลูกไม้ไผ่ ระดับที่ 1	61
ตารางที่ 4 : ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดูแลรักษาแปลงปลูกไม้ไผ่ ระดับที่ 2	64
ตารางที่ 5 : การดูแลและใส่ปุ๋ยแปลงปลูกไผ่ตงศรีปราชญ์ในช่วง 1 ปีหลังปลูก	67
ตารางที่ 6 : การดูแลและใส่ปุ๋ยแปลงปลูกไผ่ตงศรีปราชญ์ในช่วง 1 ปีหลังปลูก	68
ตารางที่ 7 : การขยายพันธุ์ไผ่ป่า ไผ่สีสุก ไผ่ชางนวล ไผ่ชาง ไผ่รวก และไผ่เลี้ยง	71
ตารางที่ 8 : ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดูแลรักษาแปลงปลูกไม้ไผ่เพื่อผลผลิตลำ	74

ไผ่เศรษฐกิจ

คู่มือปลูกไผ่เศรษฐกิจอย่างมืออาชีพ

โดย :

เลขมาตรฐานสากล

ประจำหนังสือ

พิมพ์ครั้งแรก

อัมพา คำวงษา, กองบรรณาธิการ สิงหาคม 2550

978-974-

เดือนสิงหาคม 2550

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ไผ่เศรษฐกิจ

ISBN :

กองบรรณาธิการ

128 หน้า : ภาพประกอบ

978-974-

ตัวอย่าง

รวบรวมและเรียบเรียงโดย อัมพา คำวงษา

กองบรรณาธิการ :

รสริน เกลี้ยงเกลา, สีวาพร จันทุมมี, ศาสวัต การุณวงษ์,
เอก ลีละชาติ, อติศร สินทอง,

ที่ปรึกษา :

อ.เพ็ญใจ บุญทรัพย์, ทิพย์ภวัลย์ เอี่ยมบรรณพงศ์

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ :

บริษัท กราฟฟิค ปรีณตัง พรี่เพลส ซิสเต็มส์ (ประเทศไทย) จำกัด
โทร. 0-2886-8899-903

พิมพ์ที่ :

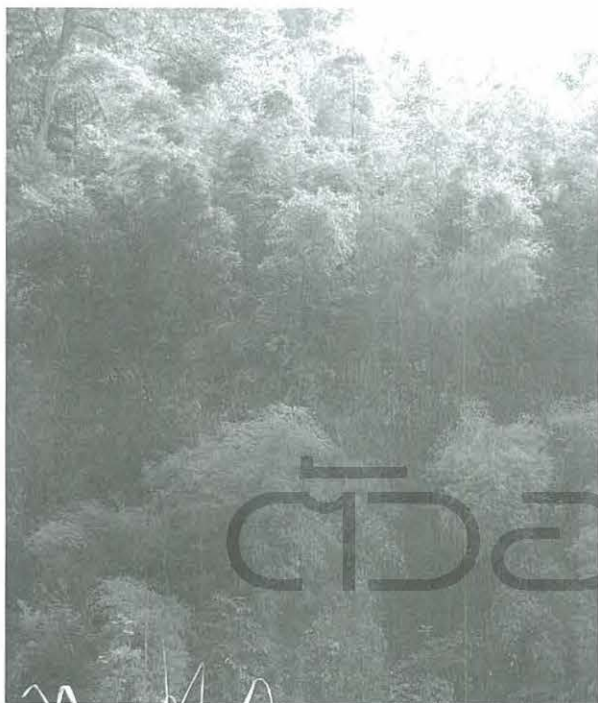
บริษัท ก.พล (1996) จำกัด โทร. 0-2517-9953

สำนักพิมพ์ :

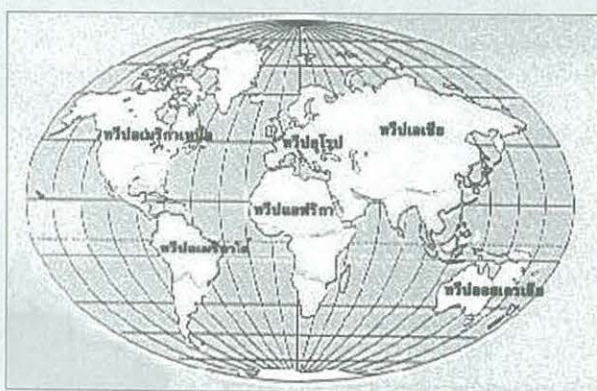
บริษัท นาคา อินเตอร์มีเดีย จำกัด โทร. 0-2809-4211-3

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยบริษัท นาคา อินเตอร์มีเดีย จำกัด ห้ามลอกเลียนไม่ว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้จัดพิมพ์เท่านั้น

รู้จักไม้ไผ่

ไม้ไผ่ เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ที่มีวิวัฒนาการมาจากพืชตระกูลหญ้า สามารถปรับตัวได้ดีเมื่อขึ้นในสภาพแวดล้อมต่างๆ กัน จึงมีการกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติไปเกือบทุกส่วนของโลก ทั้งในเขตหนาว เขตอบอุ่น และเขตร้อน ยกเว้นในทวีปยุโรป ทั่วโลกมีการค้นพบไม้ไผ่ที่ให้เนื้อไม้ (woody bamboo) ที่มนุษย์มีการนำเอาหน่อและลำมาใช้ประโยชน์อย่างอเนกประสงค์ประมาณ 77 สกุล 1,030 ชนิด บริเวณที่มีการกระจายพันธุ์อย่างหนาแน่น มีไม้ไผ่หลากหลายชนิดขึ้นอยู่ และถือเป็นจุดกำเนิดหรือจุดศูนย์กลางไม้ไผ่ของโลก คือ บริเวณตอนใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย (ดังภาพ) ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย โดยมีไม้ไผ่ขึ้นอยู่ประมาณ 45 สกุล 750 ชนิด

การกระจายพันธุ์ของไม้ไผ่ในโลก

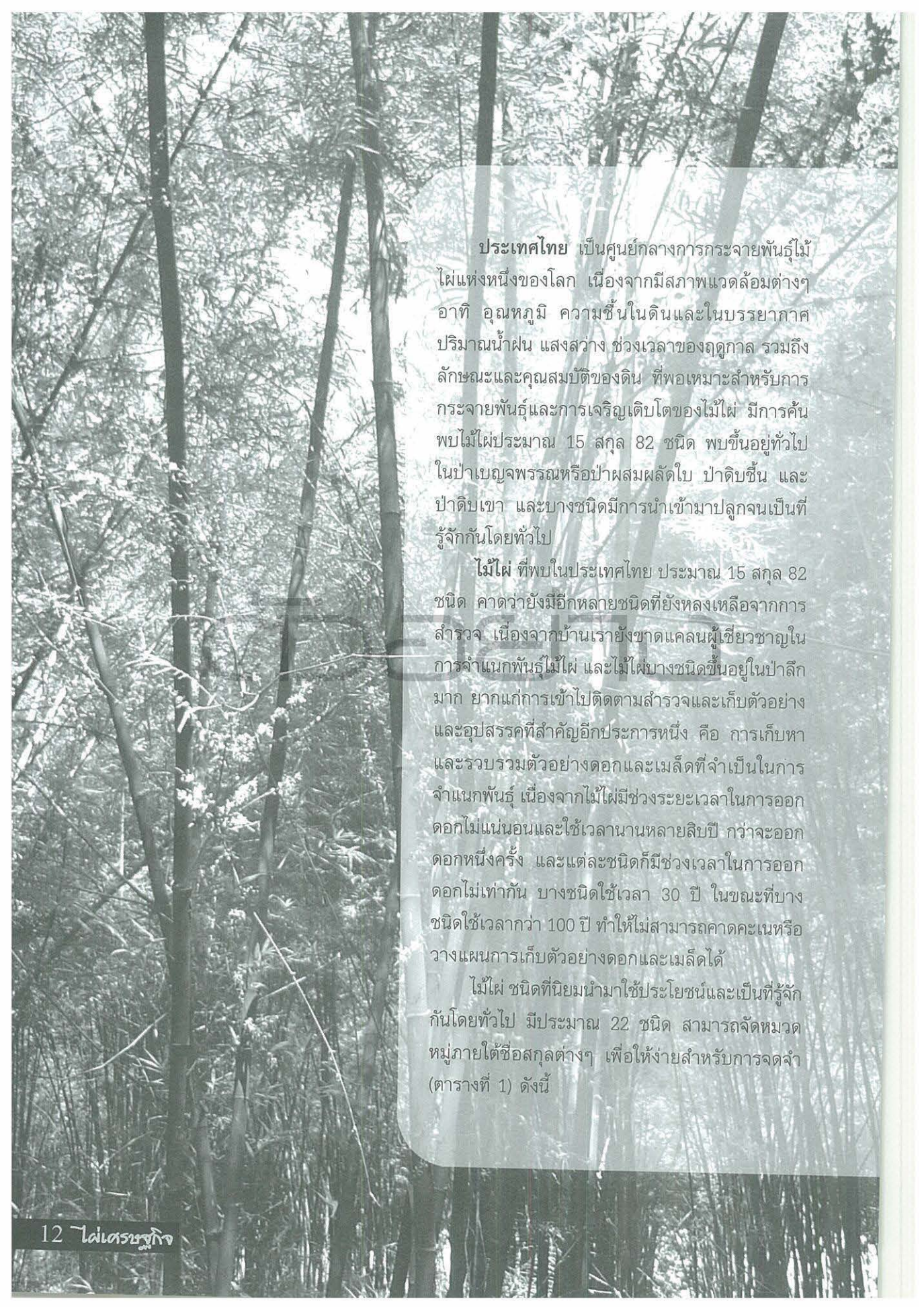
ที่มา : International Network for Bamboo and Rattan

ไม้ไฟในบ้านเรา

และชนิดที่มีการนำมาใช้ประโยชน์

ตัวอย่าง

ประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการกระจายพันธุ์ไม้ไผ่แห่งหนึ่งของโลก เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมต่างๆ อาทิ อุณหภูมิ ความชื้นในดินและในบรรยากาศ ปริมาณน้ำฝน แสงสว่าง ช่วงเวลาของฤดูกาล รวมถึงลักษณะและคุณสมบัติของดิน ที่พอเหมาะสำหรับการกระจายพันธุ์และการเจริญเติบโตของไม้ไผ่ มีการค้นพบไม้ไผ่ประมาณ 15 สกุล 82 ชนิด พบขึ้นอยู่ทั่วไปในป่าเบญจพรรณหรือป่าผสมผลัดใบ ป่าดิบชื้น และป่าดิบเขา และบางชนิดมีการนำเข้ามาปลูกจนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป

ไม้ไผ่ ที่พบในประเทศไทย ประมาณ 15 สกุล 82 ชนิด คาดว่ายังมีอีกหลายชนิดที่ยังหลงเหลือจากการสำรวจ เนื่องจากบ้านเรายังขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญในการจำแนกพันธุ์ไม้ไผ่ และไม้ไผ่บางชนิดขึ้นอยู่ในป่าลึกมาก ยากแก่การเข้าไปติดตามสำรวจและเก็บตัวอย่าง และอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเก็บหาและรวบรวมตัวอย่างดอกและเมล็ดที่จำเป็นในการจำแนกพันธุ์ เนื่องจากไม้ไผ่มีช่วงระยะเวลาในการออกดอกไม่แน่นอนและใช้เวลานานหลายสิบปี กว่าจะออกดอกหนึ่งครั้ง และแต่ละชนิดก็มีช่วงเวลาในการออกดอกไม่เท่ากัน บางชนิดใช้เวลา 30 ปี ในขณะที่บางชนิดใช้เวลากว่า 100 ปี ทำให้ไม่สามารถคาดคะเนหรือวางแผนการเก็บตัวอย่างดอกและเมล็ดได้

ไม้ไผ่ ชนิดที่นิยมนำมาใช้ประโยชน์และเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป มีประมาณ 22 ชนิด สามารถจัดหมวดหมู่ภายใต้ชื่อสกุลต่างๆ เพื่อให้ง่ายสำหรับการจดจำ (ตารางที่ 1) ดังนี้

ตารางที่ 1 สกุนและชนิดไม้ไผ่ที่มีการนำมาใช้ประโยชน์

ชื่อสกุน	จำนวนที่พบ	ชนิดที่มีการนำมาใช้ประโยชน์และรู้จักกันโดยทั่วไป
1. สกุนไผ่ตด-ไผ่จีน (<i>Arundinaria</i>)	2 ชนิด	ไม่มี
2. สกุนไผ่ป่า (<i>Bambusa</i>)	25 ชนิด	1. ไผ่ป่า (<i>B. bambos</i>) 2. ไผ่สีสุก (<i>B. blumeana</i>) 3. ไผ่หวาน (<i>Bambusa</i> sp.) 4. ไผ่บงดำ (<i>B. tulda</i>) 5. ไผ่น้ำเต้า (<i>B. vulgaris</i> cv. Wamin) 6. ไผ่เหลือง (<i>B. vulgaris</i> Schrader ex H. Wendland) 7. ไผ่เลี้ยง (ยังไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง และมีความเป็นไปได้ที่ไม่ใช่ไม้ไผ่ในสกุนไผ่ป่า แต่มีการใช้ชื่อว่า <i>Bambusa nana</i> มาโดยตลอดจึงได้จัดไว้ในสกุนนี้ไปก่อน)
3. สกุนไผ่ข้าวหลาม (<i>Cephalostachyum</i>)	2 ชนิด	1. ไผ่ข้าวหลาม (<i>C. pergracile</i>) 2. ไผ่เหี้ยะ (<i>C. virgatum</i>)
4. สกุนไผ่ตง (<i>Dendrocalamus</i>)	14 ชนิด	1. ไผ่ตง (<i>D. asper</i>) 2. ไผ่บงใหญ่ (<i>D. brandisii</i>) 3. ไผ่เปี๊ยะ (<i>D. giganteus</i>) 4. ไผ่ทก (<i>D. hamiltonii</i>) 5. ไผ่หม่าจู้ (<i>D. latiflorus</i>) 6. ไผ่ขางนวล (<i>D. membranaceus</i>) 7. ไผ่ขางหม่น (<i>D. sericeus</i>) 8. ไผ่ขาง (<i>D. strictus</i>)
5. สกุนไผ่เลื้อย(<i>Dinochloa</i>)	3 ชนิด	ไม่มี
6. สกุนไผ่ไร่(<i>Gigantochloa</i>)	17 ชนิด	1. ไผ่ไร่ (<i>G. albociliata</i>) 2. ไผ่บาง (<i>G. scortechinii</i>)

7. สกุลไผ่หางช้าง (<i>Melocalamus</i>)	1 ชนิด	ไม่มี
8. สกุลไผ่เกรียบ(<i>Melocanna</i>)	2 ชนิด	ไม่มี
9. สกุลไผ่หลอด (<i>Neohouzeaua</i>)	2 ชนิด	ไม่มี
10. สกุล <i>Pseudosasa</i> (<i>Pseudosasa</i>)	1 ชนิด	ไม่มี
11. สกุลไผ่โป (<i>Schizostachyum</i>)	5 ชนิด	1. ไผ่ทอง (<i>S. brachycladum</i>)
12. สกุลไผ่บงเลื้อย (<i>Teinostachyum</i>)	3 ชนิด	ไม่มี
13. สกุลไผ่คุณเต็ม (<i>Temochloa</i>)	1 ชนิด	ไม่มี * พบเฉพาะในประเทศไทย บริเวณภูเขาหินปูนทางภาคใต้ มีการตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่ศาสตราจารย์ ดร. เต็มสมิตินันท์น หอพรรณไม้ กรมป่าไม้
14. สกุลไผ่รวก (<i>Thyrsostachys</i>)	2 ชนิด	1. ไผ่รวก (<i>T. siamensis</i>) 2. ไผ่รวกดำ (<i>T. oliveri</i>)
15. สกุลไผ่โจด-ไผ่เพ็ก (<i>Vietnamosasa</i>)	2 ชนิด	ไม่มี
รวมทั้งสิ้น	82 ชนิด	รวมชนิดที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ และรู้จักกันโดยทั่วไป ประมาณ 22 ชนิด

จะเห็นได้ว่า บ้านเรามีการนำเอาไม้ไผ่จำนวน 22 ชนิด จาก 6 สกุล มาใช้ประโยชน์อย่างอเนกประสงค์ และสกุลที่มีการนำมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ สกุลไผ่ตง รองลงไปตามลำดับคือ สกุลไผ่ป่า สกุลไผ่รวก สกุลไผ่ไร่ สกุลไผ่ข้าวหลามและสกุลไผ่ใบสามารถจัดกลุ่มไม้ไผ่ทั้ง 22 ชนิดตามความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ ได้เป็น 7 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ไม้ไผ่ที่ให้ผลผลิตหน่อสำหรับเป็นอาหาร ได้แก่ ไผ่ตง ไผ่บงใหญ่ ไผ่รวก ไผ่ไร่ ไผ่หมาจู ไผ่หวาน ไผ่ป่า ไผ่สีสุก ไผ่ทก ไผ่รวกดำ ไผ่ซาง และไผ่ซางนวล คุณค่าทางอาหารของหน่อไม้ไผ่ชนิดต่างๆ แสดงไว้ในตารางที่ 2

กลุ่มที่ 2 ไม้ไผ่ที่ให้ผลผลิตลำสำหรับการก่อสร้าง ทำฟาก เสา ค้ำยัน แผ่นสานไม้ไผ่ ไม้ไผ่อัดและเฟอร์นิเจอร์ ได้แก่ ไผ่ป่า ไผ่สีสุก ไผ่เลี้ยง ไผ่ตง ไผ่บงใหญ่ ไผ่เปาะ ไผ่ทก ไผ่ซาง ไผ่ซางนวล ไผ่ซางหม่น ไผ่ไร่ ไผ่บง และไผ่รวกดำ

กลุ่มที่ 3 ไม้ไผ่ที่ให้ผลผลิตลำสำหรับทำเครื่องจักสาน และหัตถกรรม ได้แก่ ไผ่สีสุก ไผ่ซางนวล ไผ่ซาง ไผ่ป่า ไผ่รวก ไผ่รวกดำ ไผ่ไร่ ไผ่ข้าวหลาม และไผ่เหี้ยะ

